

**CINCI MOTIVE PRINCIPALE
PENTRU CARE NU SUNT DE ACORD
CU LITERA ȘI SPIRITUL PROIECTULUI LEGII ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PREUNIVERSITAR**

MARIAN STAȘ
PREȘEDINTE, FUNDAȚIA CODECS PENTRU LEADERSHIP
WWW.LMT.RO

Prezentul document reflectă analiza mea personală, în nume propriu, a proiectului **Legii învățământului preuniversitar**, document afișat la data de 13.02.2007 pe pagina de internet a Ministerului Educației și Cercetării.

Analiza nu este exhaustivă. Nu mi-am propus acest lucru, datorită celui dintâi motiv în baza căruia **NU SUNT DE ACORD cu conținutul documentului citat** (v. paragraful următor). Ce pun eu în locul textului în cauză nu este o variantă corectată, completată și îmbunătățită a aceluiași text, ci cu totul și cu totul altceva: **schimbarea adaptivă a Educației în ansamblul său – în particular, transformarea complexă și profundă a subsistemului învățământului preuniversitar, în conformitate cu viziunea articulată în proiectul "ȘCOALA PE BUNE"** (<http://www.lmt.ro/scoala>)

PRIMUL MOTIV. Nici litera, nici spiritul documentului NU susțin legislativ transformarea profundă, competentă și responsabilă, a Școlii ca sistem în România, ci doar ajustarea corectivă a acesteia, pe modele funcționale și organizaționale depășite, de tipul fostei birocrății comuniste. Documentul NU invită la asumarea curajoasă a schimbării adaptive a Educației, conservând sistemic și sistematic tocmai rezistența la schimbarea sa. Transformarea Școlii ca sistem este un proces necesar pentru a pune sistemul public al Educației în acord cu cerințele timpului prezent și viitor al României europene – o realitate complet incomparabilă cu tot ceea ce am trăit, ca societate, până la 31.12.2006.

SOLUȚIA ȘCOLII PE BUNE. Formularea problemei schimbării adaptive a Educației în termeni de leadership transformațional și punerea în fapt a "**STRATEGIEI ÎNȚIERII PROCESULUI TRANSFORMĂRII ȘCOLII CA SISTEM ÎN ROMÂNIA**" (<http://www.lmt.ro/scoala/2007/Iesirea%20din%20mediocritate%20-%20schimbarea%20adaptiva%20a%20Educatiei.pdf>)

Următoarele patru motive instanțiază punctual alte patru cauze fundamentale ale dezacordului meu față de conținutul proiectului Legii învățământului preuniversitar.

AL DOILEA MOTIV. Nici litera, nici spiritul documentului NU susțin legislativ descentralizarea reală a Educației, prin transferul complet al autorității și responsabilității activităților din unitățile școlare acolo unde ele aparțin de drept: directorilor și consiliilor de administrație. În fapt, documentul consfințește rolul dominant al Direcțiilor Județene de Învățământ Preuniversitar (art. 87), în detrimentul celor mai importante componente ale sistemului educațional preuniversitar – grădinițele, școlile generale și liceele – cărora li se conferă o autoritate aparentă, fără pârghii de acțiune consistente în planul leadershipului și managementului exercitate de directori și de consiliile de administrație (art. 88-90)

SOLUȚIA ȘCOLII PE BUNE. Proiectul "**DESCENTRALIZAREA MANAGERIALĂ**", prin care directorii și consiliile de administrație din unitățile de învățământ preuniversitar dețin autoritatea și responsabilitatea următoarelor competențe fundamentale:

- **Managementul resursei umane:** echipa managerială recrutează, selectează, agajează și dezangajează corpul profesoral și personalul tehnic și administrativ al unității școlare
- **Managementul resursei financiare:** echipa managerială propune și execută bugetul anual, după aprobarea acestuia de Consiliul local municipal, orașenesc sau comunal de care aparține unitatea școlară
- **Managementul intrărilor:** echipa managerială stabilește procedurile prin care elevii sunt admiși, în fiecare an, în unitatea școlară de care răspunde.

AL TREILEA MOTIV. Nici litera, nici spiritul documentului NU susțin legislativ principiul educației centrate pe elev, menținând în fapt actualul mod de desfășurare a orelor de curs, caracterizat prin lipsa posibilității reale de opțiune a elevilor și prin ponderi puternic inegale între transmiterea de cunoștințe, pe de o parte, și formarea deprinderilor și cultivarea atitudinilor, pe de altă parte – sistem intens defavorabil formării deprinderilor și cultivării atitudinilor, ca bază pentru consolidarea unui sistem armonios de competențe transferabile.

SOLUȚIA ȘCOLII PE BUNE. Ansamblul de proiecte "**ȘCOALA-ALTFEL!**" • "**MODELUL 6-3-3 (6 ANI – ÎNVĂȚĂMÂNT PRIMAR; 3 ANI – GIMNAZIU; 3 ANI - LICEU) PENTRU DURATELE ȘCOLARIZĂRII ÎN CICLURILE PRIMAR-GIMANZIAL-LICEAL**" • "**CARIERA DIDACTICĂ**" • "**FILIERA DIDACTICĂ**" (<http://www.lmt.ro/scoala>)

AL PATRULEA MOTIV. Menținerea, prin lege, a examenului de bacalaureat ca modalitate obligatorie de finalizare a învățământului liceal, în formatul descris la art. 31.

Am afirmat că viziunea Școlii pe bune este construcția unui sistem educațional autentic, adică un sistem care cultivă valori, folosește și place. Valorile la care ne referim sunt: *încrederea; onestitatea; competența; performanța; curajul acțiunii civice.*

Unul dintre proiectele "axiomatice" care, în opinia mea, contribuie la punerea în fapt a viziunii enunțate, este cel pe care îl numesc "**BAC-UL – LA MUZEU!**" Enunțul scurt este următorul: **Din vara lui 2007, examenul de bacalaureat încetează, în forma în care se desfășoară acum. Locul său este luat de o examinare standard modernă, organizată periodic, pentru absolvenții de liceu care doresc să urmeze studii superioare.**

Pornesc de la premisa că, așa cum se desfășoară acum, examenul de bacalaureat nu cultivă câtuși de puțin valorile de mai sus, nu folosește deloc și, cu atât mai puțin, nu place. Dimpotrivă: **examenul de bacalaureat desfășurat în forma prevăzută de textul propus este costisitor, nerelevant și potențial generator de corupție.**

SOLUȚIA ȘCOLII PE BUNE. Un model posibil de punere în fapt a viziunii "BAC-ul – la muzeu!" poate fi următorul:

- principiul de lucru: această examinare este obligatorie doar pentru absolvenții de liceu care doresc să urmeze o facultate;
- organizăm un examen cu două probe – una din disciplinele obligatorii, cealaltă din disciplinele opționale – potrivit cu listele de discipline solicitate de universități;

- admiterea în formele superioare de învățământ se face pe baza rezultatelor obținute la această examinare, fiecare universitate în parte putând solicita candidaților, în plus, un eseu prin care aceștia să-și argumenteze alegerea făcută
- planificăm patru sesiuni pe an (trimestrial), echivalente ca valoare: promovarea examenului în oricare din cele patru sesiuni atrage după sine aceleași avantaje pentru candidați
- examenul este contracost, devenind o investiție în dezvoltarea profesională a candidaților
- ambele probe se redactează la computer și se susțin on-line
- subiectele (minim o mie de itemi pentru fiecare probă) sunt publice, candidatul fiind solicitat să rezolve, de exemplu 30-40 de itemi/probă/oră
- la începutul fiecărui an școlar vor fi anunțate atât centrele, cât și sesiunile de examen (câte o săptămână pentru fiecare sesiune)
- prima probă conține obligatoriu un eseu, pe teme stabilite înainte și publicate, în care experiența personală, precum și sentimentele, atitudinile și sistemul de valori ale candidaților reprezintă elementele centrale de explorat
- subiectele vizează capacitatea elevilor de a opera cu informațiile pe care le-au achiziționat de-a lungul celor patru ani de studiu, capacitatea de asociere și transfer a acestora atât în plan cognitiv, cât și în plan atitudinal și comportamental
- pentru absolvenții care nu doresc să urmeze o facultate, portofoliul de activitate, certificatul de competențe și recomandarea a două cadre didactice (opțional) sunt piesele suficiente pentru a descrie cât mai fidel competențele dobândite de aceștia în liceu
- evaluatorii (cadre didactice din toată țara, având atestare de evaluator) vor fi dați publicității la începutul fiecărui an școlar, lucrările elevilor fiindu-le distribuite, pentru evaluare, în mod aleatoriu.

AL CINCILEA MOTIV. Instituirea, prin lege, a obligativității studierii religiei ca disciplină de învățământ (art. 10, alin. 1), prevedere aflată – în opinia mea – la limita constituționalității. Tot în opinia mea, precauțiile luate prin prevederile art. 10, alin 2, 3 și art. 13, alin. 3 NU rezolvă problema de fond a chestiunii: **asigurarea, în sistemul public al învățământului preuniversitar, a tuturor condițiilor menite să garanteze libertatea de conștiință a elevilor** (Constituția României: cap. II – drepturi și libertăți fundamentale; art. 29 – libertatea conștiinței)

TEMĂ DE REFLECȚIE. Nu doresc să formulez o soluție la această a cincea obiecție față de proiectul Legii învățământului preuniversitar. Mai importantă acum cred că este reflecția atentă la conținutul unui document al Adunării Parlamentare a Consiliului Europei a cărui temă este chiar relația dintre educație și religie – **Recomandarea 1720 din 4 octombrie 2005** (<http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/TA05/EREC1720.htm>). Iată textul recomandării:

Recommendation 1720 (2005)¹

Education and religion¹

---

1. The Parliamentary Assembly forcefully reaffirms that each person's religion, including the option of having no religion, is a strictly personal matter. However, this is not inconsistent with the view that a good general knowledge of religions and the resulting sense of tolerance are essential to the exercise of democratic citizenship.
2. In its Recommendation 1396 (1999) on religion and democracy, the Assembly asserted: "There is a religious aspect to many of the problems that contemporary society faces, such as intolerant fundamentalist movements and terrorist acts, racism and xenophobia, and ethnic conflicts."
3. The family has a paramount role in the upbringing of children, including in the choice of a religious upbringing. However, knowledge of religions is dying out in many families. More and more young people lack the necessary bearings fully to apprehend the societies in which they live and others with which they are confronted.
4. The media – printed and audiovisual – can have a highly positive informative role. Some, however, especially among those aimed at the wider public, very often display a regrettable ignorance of religions, as shown for instance by the frequent unwarranted parallels drawn between Islam and certain fundamentalist and radical movements.
5. Politics and religion should be kept apart. However, democracy and religion should not be incompatible. In fact they should be valid partners in efforts for the common good. By tackling societal problems, the public authorities can eliminate many of the situations which can lead to religious extremism.
6. Education is essential for combating ignorance, stereotypes and misunderstanding of religions. Governments should also do more to guarantee freedom of conscience and of religious expression, to foster education on religions, to encourage dialogue with and between religions and to promote the cultural and social expression of religions.
7. School is a major component of education, of forming a critical spirit in future citizens and therefore of intercultural dialogue. It lays the foundations for tolerant behaviour, founded on respect for the dignity of each human being. By teaching children the history and philosophy of the main religions with restraint and objectivity and with respect for the values of the European Convention on Human Rights, it will effectively combat fanaticism. Understanding the history of political conflicts in the name of religion is essential.
8. Knowledge of religions is an integral part of knowledge of the history of mankind and civilisations. It is altogether distinct from belief in a specific religion and its observance. Even countries where one religion predominates should teach about the origins of all religions rather than favour a single one or encourage proselytising.
9. In Europe, there are various concurrent situations. Education systems generally – and especially the state schools in so-called secular countries – are not devoting enough resources to teaching about religions, or – particularly in countries where there is a state religion and in denominational schools – are focusing on only one religion. Some countries have prohibited the carrying or wearing of religious symbols in schools. These provisions have been judged as complying with the European Convention on Human Rights.
10. Unfortunately, all over Europe there is a shortage of teachers qualified to give comparative instruction in the different religions, so a European teacher training institute for that needs to be set up (at least for teacher trainers), which could benefit from the experience of a number of

---

¹ <http://assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/TA05/EREC1720.htm>

institutes and faculties in the different member countries that have long been researching and teaching the subject of comparative religion.

11. The Council of Europe assigns a key role to education in the construction of a democratic society, but study of religions in schools has not yet received special attention.

12. The Assembly observes moreover that the three monotheistic religions of the Book have common origins (Abraham) and share many values with other religions, and that the values upheld by the Council of Europe stem from these values.

13. Accordingly, the Assembly recommends that the Committee of Ministers:

13.1. examine the possible approaches to teaching about religions at primary and secondary levels, for example through basic modules which would subsequently be adapted to the various educational systems;

13.2. promote initial and in-service teacher training in religious studies respecting the principles set out in the previous paragraphs;

13.3. envisage setting up a European teacher training institute for the comparative study of religions.

14. The Assembly also recommends that the Committee of Ministers encourage the governments of member states to ensure that religious studies are taught at the primary and secondary levels of state education, on the basis of the following criteria in particular:

14.1. the aim of this education should be to make pupils discover the religions practised in their own and neighbouring countries, to make them perceive that everyone has the same right to believe that their religion is the “true faith” and that other people are not different human beings through having a different religion or not having a religion at all;

14.2. it should include, with complete impartiality, the history of the main religions, as well as the option of having no religion;

14.3. it should provide young people with educational tools that enable them to be quite secure in approaching supporters of a fanatical religious practice;

14.4. it must not overstep the borderline between the realms of culture and worship, even where a country with a state religion is concerned. It is not a matter of instilling a faith but of making young people understand why religions are sources of faith for millions;

14.5. teachers on religions need to have specific training. They should be teachers of a cultural or literary discipline. However, specialists in another discipline could be made responsible for this education;

14.6. the state authorities should look after teacher training and lay down the syllabuses which should be adapted to each country’s peculiarities and to the pupils’ ages. In devising these programmes, the Council of Europe will consult all partners concerned, including representatives of the religious faiths.

---

1. Assembly debate on 4 October 2005 (27th Sitting) (see [Doc. 10673](#), report of the Committee on Culture, Science and Education, rapporteur: Mr Schneider). *Text adopted by the Assembly* on 4 October 2005 (27th Sitting).